

A KÉPERNYŐN:

Történelmi lecke Tánácsicsról

Fazekak. Tánácsics Mihály személye és regényes sorsa írónak kínáló alkalom történelmi mondandójuk kifejtésére. Mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy évekkor korábban láthatunk már a képernyőn egy róla — illetve feleségéről — szóló drámát, Teréz címmel, Őrsi Ferenc tollából. A múlt héten **Eörsi István Fazekak** című tévéjátéka idézte meg a halhatatlan forradalmár nem mindennapi alakját, életét.

Mindkét dráma középpontjában Tánácsics felülmúlhatatlan „teljesítménye” állt: nyolcesztendő rejtőzködés a saját házában, egy padló alatti odúban. Miközben halálos ítéletet mondtak ki rá, s a császár kopói örökös razziákban szaglástak utána. Az előbbi darab — ahogyan a címe is utal rá — Tánácsics asszonyának hősi magatartására helyezte a hangsúlyt, az utóbbi a bújók, majd amnesztiával „napvilágra segített” népvészér politikai gondolkodására irányította a figyelmet.

Tánácsics a paraszti sorsból önképzéssel emelkedett szombattevő publicistává. Sajnálatos, hogy testi és szellemi ereje teljében kényszerült a padló alatti verembe, s a bújók alatti estendeiben elveszítette kapcsolatát a külvilággal. Az a bizonyos szűk évtized alapos változásokat hozott: kihunytak a forradalom messzire fénylő tüzei, az idő a kölcsönös engedmények és a megegyezést keresők híveinek

kedvezett. Tánácsics cselekvésvágyai, közéleti tevékenységének tervei korszerűtlenné romlottak. Akárcsak sok-sok évi szellemi termését a földbe ásott fazekakban, lelkében őrzött eszméit is iszapba temette, sárrá változtatta a könyörtelen idő.

A tévéjáték — úgy tetszett — kitűnő jelenetekben elevenítette meg Tánácsicsot és környezetét. E remek részletek mintegy történelmi lecke illusztrációként szolgáltak, s nem forrtak egységes drámává. Am azt, amit a szerző vállalt, a rendező és a közreműködők révén a darab teljesítette. Egyértelműen ábrázolta Tánácsicsot, s általa a századunkban is fel-feltűnt, ám tájékozatlan, rosszul időzítő forradalmárok alakját, sorsát.

Tánácsicsot harapófogóba sorítja a rendőrhatalom. Látszólag szabad emberként élhet, valójában minden lépését, valamennyi szavát, tettét figyelik a kopók, s úgy veszik körül, akár erdei tisztást a fák. Ezt az örületbe kergető helyzetet a feldolgozás nagyszerűen érzékeltette. Hiteles figurát formált Reviczky Gábor a rendőrnemzőből, noha nem volt könnyű dolga, mivel hasonló kort idéző történelmi tárgyú drámákban szinte törvényszerűen megtalálhatók ezek a szerepkörök. Beijdt hivatalnokként remekelt Kézdy György. Ember volt, s nem jelkép. Mészler Judit a feleség szerepében megtette, amit a rászabott alaktól kívánni lehetett.

Hetényi Pál, a darab főszereplője ezúttal is bizonyította érett sokoldalúságát. Nem hosszú időre visszatekintve láhattuk különböző szerepekben, s tapasztalhatjuk rátermettségét, szerepértelmező intelligenciáját. Schiffer Pál rendező ügyes kézzel fogta össze a darab szétágazó szárait, igyekezett mértéktartó előadást szervezni. Ügyelt arra, hogy a játék egy-egy jelenet belülről lendületesen iveljen, az egész darabban azonban nem sikerült ezt a csodát művelnie. Stílustörésnek éreztük az első percekben archiv metszetekkel felidézett pest-budai képek után a valóságos folyóparti jelenetet (monológot), túl kihegyezettnek a kopasz kosztos diák beugrató politikai fejtegetéseit. Ezzel együtt valódi drámát láttunk, amelynek a nézőre gyakorolt hatása nem vitatható.

Francia—magyar labdarúgó-mérkőzés. E hasábokon még sohasem foglalkoztunk sporteseményekkel; minek is szaporitáná az ember hozzá nem értésének bizonyítékait a nagy nyilvánosság előtt. Ezúttal sem kívánunk szakszerűnek látszani, s valamiféle világjobbító ötlettel előhozakodni. Csupán arról szólnánk néhány mondatot: mit érezhetett, gondolhatott a néző a napokban lezajlott labdaviadal közvetítése közben. Olyan nézőre gondoljunk, aki nem jár rendszeresen meccsre, nincs „felesküdti” csapata, s a tévé elé sem ül le minden fociműsor

kedvéért. Hanem előfordul, hogy megfárad a napi tevékenységben, s agyát pihentetni keres valamilyen könnyű kikapcsolódást ígérő foglalatosságot. Ebben az esetben az említett mérkőzést. Hangsúlyozom tehát: ahogyan bármely más műsort, ítéltük meg ezt a „produkción”, amely csaknem kétórányi időtartamra foglalta le a képernyőt.

Milyen volt általában? Unalmas, kedvetlen, élesen látszott, hogy akik csinálták, nem lették benne örömeiket. Sem a franciák, sem a magyarok. Nem csillogtak, nem szórakoztattak, a közvetítés száz-száztíz percét elvesztett időnek tekinthettük. Mintha tehetségtelen színészek ágáltak volna a képernyőn, s ráadásul szerepük szövegét sem tanulták meg becsülettel.

A „csapatmunka” kifejezés (amelyet éppen a tévével kapcsolatban is sokszor emlegettünk), valószínűleg a labdarúgásból szivárgott át. Tudjuk, hogy szoros együttműködést fejez ki, ám ami annál is fontosabb: nem zárja ki egy-egy rendkívüli tehetség, egyéniség különleges szerepét. Sajnos, egyetlen ilyen sem mutatkozott a pályán. A szórakoztatás élmenye elmaradt, kár volt ezért az estéknél.

Fiatalok órája. Az ember utódként jön a világra, s legtöbbször elődként távozik. Ami a kettő között van: az élete, amelyet szüleinek és embertár-

sainak tetszésére vagy nemtetszésére alakít ő maga — s egy kicsit a szerencséje is. Általában érvényes az ősi mondás: az alma nem esik messze a fájától, vagyis a szülők magatartása, természete, felfogása kisebb-nagyobb mértékben tükröződik a gyerekekben. Hogyan, milyen formában? Ennek járt nyomában Fedly Péter, élénk tárva az apafi viszony békés és békétlen példáit. Istmét csak elcsodálkoztunk azon, milyen magától értetődő nyíltsággal szóltak egyesek arról is, hogy apjukkal évek óta nem beszélnek, s milyen természetességgel tárták fel országvilág előtt szüleikhez fűződő kapcsolatukat. A riporter persze örülhetett, hogy „fogára való” alanyokat talált, akiknek segítségével összeállíthatta hatvanperces műsorát. A nézők meg elmélkedhettek a kitarulókozás határaitól, s remélhették, hogy a műsort azok is megnézték, akiknek még van esélyük, hogy szüleikkel való viszonyukat javítsák, újraértékeljék. Tetszett, hogy a megszólaló fiatalok zöme tárgyilagos mérlegeléssel látta azokat a benne is élő hibákat, amelyek a szülőktől eltávolították. Nem nagyon örültünk viszont azoknak a perceknek, amelyekben a beszélgetőnek indult produkció faggatásá, „vallatásá” alakult, s a riporter alanyának nem tetsző, nem is a képernyőre illő, szóval mondva csinált kérdéseket feszegetett, a nézőt is zavarba hozva. I. M.